

Övergripande riktlinjer för användning av viltskademedel Östergötlands län 2026–2030

Länsstyrelsen
Östergötland

Titel: Övergripande riktlinjer för användning av viltskademedel
Enheten för livsmedel, veterinär och vilt
Avdelningen för landsbygd
Länsstyrelsen Östergötland

Dnr: 218-10372-2025

Förord

Viltförvaltningsdelegationen beslutade den 2025-05-27 om övergripande riktlinjer för användning av viltskademedel i länet. Beslutet togs vid ordinarie sammanträde enligt 3 § i förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer, Länsstyrelsens diarienummer 9078-2025. Denna handlingsplan ska gälla som övergripande riktlinjer för bidrag och ersättningar enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om bidrag och ersättningar för viltskador enligt 11 och 12 §§ viltskadeförordningen (2001:724). För detaljer hänvisas till ovanstående föreskrift eller förordning.

Detta dokument gäller tillsammans med viltskadecenters rekommendationer om bidrag och ersättning för rovdjursskador på tamdjur och hundar (uppdateras kontinuerligt). Då prioriteringar för förebyggande åtgärder mot skador på tamdjur är länsanpassat i detta dokument, är det Östergötlands riktlinjer som gäller prioriteringarna men grundar sig i Viltskadecenters (VSC) underlag. Detta dokument beskriver också riktning gällande storlek för bidrag till skrämsel av fåglar på jordbruksmark.

Riktlinjerna gäller tills vidare, översyn ska ske kontinuerligt och en större uppdatering ska ske senast år 2030. Riktlinjerna är framtagna som stöd och vägledning för Länsstyrelsen gällande användning av viltskademedel i länet men kan också användas för vägledning till berörda. När Naturvårdsverket uppdaterar de nationella riktlinjerna implementeras de i länets riktlinjer.

Innehåll

ÖVERGRIPANDE RIKTLINJER FÖR ANVÄNDNING AV VILTSKADEMEDEL	1
FÖRORD	3
ÖVERGRIPANDE RIKTLINJER FÖR ANVÄNDNING AV VILTSKADEMEDEL I ÖSTERGÖTLANDS LÄN	5
Bakgrund	5
Viltförvaltningsdelegationen	5
Viltskadecenters rekommendationer	5
Bidrag till förebyggande åtgärder	6
Ersättning för viltskada	6
Om rätten till ersättning	7
Besiktningspersonens bedömning	7
GRÖDA - FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER OCH SKADA	7
Bidrag gröda	8
Ersättning gröda	8
TAMDJUR - FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER OCH SKADA	9
Bidrag tamdjur	9
Prioritering	9
Ersättning tamdjur	10
HUND - FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER OCH SKADA	10
Bidrag hund	10
Ersättning hund	10
ÖVRIGT	10
Besiktningspersoner och skrämseleks konsulenter	10

Övergripande riktlinjer för användning av viltskademedel i Östergötlands län

Bakgrund

Sedan 1995 finns ett viltskadesystem i Sverige som bygger på den grundläggande principen att viltskador ska förebyggas och detta ska huvudsakligen ske genom jakt.

Om skada uppstått på grund av att den skadelidande inte haft tillräckliga möjligheter att skydda sin egendom, gröda eller djur därför att skadan orsakats av fredat vilt, kan de få ersättning av statsmedel. Sådana skador ska i första hand förebyggas genom andra åtgärder än jakt (förebyggande åtgärder). För lämpliga sådana åtgärder kan bidrag av statsmedel lämnas.

Naturvårdsverket tilldelar årligen länsstyrelserna medel för bidrag till åtgärder för att förebygga skada av fredat vilt. Ersättning för skada får med samma medel lämnas om det är uppenbart oskäligt att den skadelidande själv svarar för de kostnader som skadan föranleder.

Viltförvaltningsdelegationen

Enligt 3 § förordningen om viltförvaltningsdelegationer ska en viltförvaltningsdelegation besluta om övergripande riktlinjer för användningen av bidrag och ersättningar enligt viltskadeförordningen.

Viltskadecenters rekommendationer

Viltskadecenter har tagit fram rekommendationer som stöd för Länsstyrelsernas arbete med viltskador gällande bidrag och ersättning. På viltskadecenters hemsida www.viltskadecenter.se finns rekommendationer för lantbrukare/djurhållare hur man kan förebygga skada och rekommendationer om ersättning.

Länsstyrelsen konsulterar Viltskadecenter för stöd i bedömningen i enskilda fall gällande bidrag och ersättning.

Bidrag till förebyggande åtgärder

Till näringsverksamhet inom jordbruksproduktion får bidrag lämnas till åtgärder som har dokumenterat skadeförebyggande effekt, sannolik effekt eller utveckling av åtgärd.

Bidrag får inte lämnas till åtgärder som avser:

- skydd av egendom vars karaktär är särskilt skadeutsatt,
- skydd av egendom avsedd för annan användning än näringsverksamhet,
- omfattning av annat statligt stöd.

Bidrag får dock användas till att förebygga skador på hund som inte används i näringsverksamhet (till exempel skyddsvästar) och till andra skadeförebyggande åtgärder (till exempel inköp av egen skrämseutrustning) om det finns särskilda skäl.

Ersättning för viltskada

För att få ersättning för viltskada orsakad av fredat vilt ska skadan anmälas till Länsstyrelsen omgående och besiktas av Länsstyrelsens besiktningspersonal. Ansökan om ersättning ska lämnas in till Länsstyrelsen senaste tre månader från tillfället då skadan upptäcktes om det inte finns särskilda skäl.

Ersättning får inte lämnas för skada som avser:

- skada på egendom som är avsedd för annan användning än i näringsverksamheten,
- skada på vilt (gäller även vilt i hägn),
- skada som ersatts av försäkring eller annat statligt stöd.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen besluta om ersättning för skador på egendom som är avsedd för annan användning än i näringsverksamhet. Länsstyrelsen får lämna ersättning om det är uppenbart oskäligt att den skadelidande själv ska svara för de kostnader som skadan föranleder och att Länsstyrelsen vid prövningen särskilt ska beakta om viltet får jagas, skadans omfattning samt möjligheten att genomföra en effektiv skydds jakt eller andra skadeförebyggande åtgärder.

Med stöd av det undantag som anges i 26 § NFS 2018:5 kan Länsstyrelsen lämna ersättning även till privatpersoner med 80% (10 §) om Länsstyrelsen bedömer att det finns särskilda skäl för det.

Om rätten till ersättning

Om de angripna djuren gått innanför rovdjursavvisande stängsel som satts upp med bidrag från länsstyrelsen mindre än 10 år före angreppdatum lämnas ersättning endast om stängslen uppfyller villkoren i beslutet om bidraget.

Se viltskadecenters riktlinjer om bidrag och ersättningar för att klargöra rätten till ersättning vid angrepp. Åtgärder för att förhindra angrepp kan behövas för att i fortsättningen få ersättning efter ett eller flera angrepp. Kompletta rovdjursavvisande stängsel enligt viltskadecenters kriterier kommer inte vara ett krav.

Besiktningens personens bedömning

Det är den bedömning besiktningens personer gör som ligger till grund för om ersättning kan beviljas eller ej. Besiktning av skadade tamdjur och hundar görs ibland tillsammans med veterinär. Veterinär får inte påverka besiktningens personens bedömning av orsak till skadan. I de fall besiktningens personer inte kan avgöra skadeorsak kan inte ersättning betalas ut.

Gröda - förebyggande åtgärder och skada

Bidraget gäller skador i gröda efter fredade fåglar (svan, trana samt alla gäss förutom grågås och kanadagås). Skadorna uppstår främst under vår och höst.

Länsstyrelsen har skrämnelutrustning som kan lånas ut om lantbrukare har problem med stora fredade fåglar. Skrämsel är en kortsiktig åtgärd som kräver en aktiv arbetsinsats. Mer långsiktiga åtgärder är till exempel anläggning av avledningsåkrar. Länsstyrelsen har tillgång till resurspersoner som lantbrukare kan kontakta om de behöver starthjälp för att komma i gång med skrämnel av fåglarna eller besiktning av skador.

Länsstyrelsens övergripande riktlinjer för användningen av viltskademedlen gällande skador av stora fredade fåglar ska bidra till:

- att minska skadorna i jordbruket av stora betande fåglar,
- att öka förståelsen för förvaltningen av stora betande fåglar,
- att jordbrukare känner till viltskadesystemet och de skyldigheter de själva har samt de möjligheter till hjälp som finns att få,
- att styra fåglarna till platser där de gör minsta möjliga skada i jordbruket och i möjligaste mån bort från produktiv mark.

Bidrag gröda

Förebyggande åtgärder kan bestå av anläggning av avledningsåkrar och inköp av skrämseleutrustning. Bidrag ges i mån av medel efter nedanstående riktlinjer.

- Har du haft stora skador efter fredade fåglar (till exempel trana eller svan) och är intresserad av att anlägga en avledningsåker för fåglar, då ska du kontakta länsstyrelsen för att få mer information.
- För enklare skrämseleutrustning (skrämmande figurer, vimplar, fågelskrämmor, hulk osv.) kan bidrag sökas för högst 80 % av varans inköpspris.
- Större åtgärder som ljudskrämmor, laser, gasolkanoner och drönare bör, om möjligt, samordnas inom flera lantbruk. Om samordning inte är möjligt kan bidrag lämnas till 50 % av inköpskostnaden. Dessa produkter är väsentligt dyrare än övriga i listan, medan skrämseleffekten är ungefär densamma för samtliga metoder.

Om särskilda kriterier uppnås kan bidrag till skrämseleutrustning även ges för att förebygga skador efter ofredade fåglar.

Innan inköp av utrustning ska ansökan vara beviljad. Utbetalning av bidrag görs när kvitto på inköpt material inkommit till Länsstyrelsen.

I särskilda fall kan bidrag ges till stängsling av gränslinjer mellan strandängar med häckande gäss och odlade fält. Syftet med denna åtgärd är att hindra familjegrupper med ej flygga gässlingar från att vandra upp på fälten för att beta.

Ersättning gröda

Skador i gröda orsakad av fredade fåglar ersätts med den skadade grödans värde på besiktningdagen. Om värdet på skadad gröda inte kan bestämmas i direkt samband med besiktningstillfället får slutpriserna bestämmas. Det beräknas oftast efter skörd, då slutpriserna har satts. Länsstyrelsen får lämna ersättning upp till 100 % för direkta kostnader för skador på gröda.

Vid särskilda omständigheter (ofta extremt höga tätheter av fåglar eller särskilt utsatta lokaler) kan bidrag eller ersättning ges även för skador orsakade av fåglar som får jagas under allmän jakt (tex grågås).

För att ersättning ska betalas ut krävs att den skadade grödan är besiktad av godkänd personal från Länsstyrelsen och att besiktningssprotokoll finns bifogat till ansökan.

Tamdjur - förebyggande åtgärder och skada

Förebyggande åtgärder kan vidtas genom permanenta eller akuta åtgärder. Permanenta åtgärder kan vara att bygga rovdjursavvisande stängsel (RAS). Akuta åtgärder ska alltid genomföras direkt (samma dag) efter ett angrepp på tamdjur. Akutåtgärder kan bestå av strömförande akutstängsel, ”lapptyg” (en lina med tygremsor), ljud eller ljusskrämmor. Akutåtgärder är kortsiktiga åtgärder som ska ge djurägaren tid att hinna sätta upp permanenta åtgärder för att begränsa skador efter stora rovdjur.

Länsstyrelsen erbjuder kostnadsfri rådgivning om förebyggande åtgärder samt besiktning av skador.

Bidrag tamdjur

Bidrag för förebyggande åtgärder för att skydda får, get och hund går att söka hos Länsstyrelsen. Bidrag ges efter prioriteringsordning (nedan) i mån av medel.

Prioritering

Normalt lämnas bidrag enligt följande prioriteringsordning vid brist på medel:

1. Akuta åtgärder (vidtas alltid efter angrepp på tamdjur).
2. Permanenta åtgärder till djurbesättningar som haft angrepp av rovdjur samt djurbesättningar med fastigheter som direkt gränsar till gård som haft angrepp de senaste 3 åren.
3. Permanenta åtgärder till får- (get-) besättningar i vargrevir
4. Underhåll (röjning) under rovdjursavvisande stängsel.
5. Hundvästar mot vargangrepp för hundar som används i löshunds jakt i vargrevir.
6. Permanenta åtgärder till fårbesättningar utanför vargrevir
7. Hundvästar mot vargangrepp för hundar som används i löshunds jakt i utanför vargrevir.

Östergötland ger generellt inte bidrag till boskapsvaktande hundar.

Bidrag lämnas normalt inte till åtgärder för att skydda hästar eller nötbесättningar. Skador på nöt och häst är sällsynta och bidrag kan ges endast i särskilda fall.

Tillsyn och skötsel av bidrags beviljat stängsel ansvarar sökanden för.

Stickprovskontroller kan genomföras för beviljade stängsel- och röjningsbidrag och sökande kan vid misskötsel bli återbetalningsskyldig.

Brister i rovdjursavvisande stängslets funktion kan påverka ersättningen vid eventuella framtida skador på tamdjur orsakade av rovdjur. Detta gäller även då den drabbade djurägaren inte åtgärdat sådant som besiktningspersoner påpekat.

Ersättning tamdjur

Ersättningar för skador på tamdjur och hundar finns beskrivet i viltskadecenters rekommendationer.

Hund - förebyggande åtgärder och skada

Viltskadecenter kan kontaktas för rådgivning förebyggande åtgärder för hund. Vid skada på hund som antas orsakats av fredat vilt ska Länsstyrelsen snarast kontaktas. Besiktning av skadad hund ska ske av Länsstyrelsens besiktningsperson. Besiktning kan göras i samarbete med veterinär.

Bidrag hund

Bidrag till skyddsväst för hund mot rovdjursangrepp finns beskrivet i viltskadecenters rekommendationer.

Ersättning hund

Ersättning för skadad hund finns beskrivet i viltskadecenters rekommendationer.

Övrigt

Besiktningspersoner och skrämseleks konsulenter

Besiktningspersonerna är förordnade av Länsstyrelsen Östergötland för att besiktiga skador orsakade av fredat vilt. De har genomgått Viltskadecenters grundutbildning och fortbildning.

Skrämseleks konsulenterna är förordnade av Länsstyrelsen för att vara ett

stöd i åtgärdsarbetet att förebyggande fågelskador på gröda.
Skrämselkonsulenterna kan vara behjälpliga och tillhandahåller viss
skrämselutrustning samt genomför konsultationer inom skadedrabbade
områden.

Besiktningsspersoner- och skrämselkonsulenternas arbete finansieras av
medel ur viltskadeanslaget.

Ta kontakt med Länsstyrelsen för att komma i kontakt med rätt
personer.

Mejl: ostergotland@lansstyrelsen.se

Telefon: 010-223 50 00
